

Рабочая программа составлена на основании образовательной программы

ДНИИП им.А.А.Тахо-Годи

«Рассмотрено»

На заседании МО
Магомеднабиева П.М.
«__» _____ 2023г.

«Согласовано»

Зам.директора по УВР
Бахмудова С.А.
«__» _____ 2023г.

«Утверждено»

Директор МБОУ
«Гимназия №17»
Бабатова А.Н.
«__» _____ 2023г.

Рабочая программа по кумыкской лит-ре

(ФГОС 3-го поколения)

34ч.

6 класс

МБОУ «Гимназия №17»

Учитель : Муталимова М.Б

Махачкала 2023.

6 клас (34 сағат)

Текстлени уйренивге – 26 сағат

Тил оьсдюрювге – 5 сағат.

Класдан тышда охумакъ учун таклиф этилеген китапланы гьакьында лакьырлашывгьа – 3 сағат.

Бёлюк*	Темаланы кьысгьача хабары	С.	Материалны уйренивде алынагьан билимлер
Гиривив	Англатьв дарс.	1	<p>Маданиятда инчесаниятны, адабиятны ва фольклорну ерин ёругьун; чебер асарланы инсанны яшавунда кьулдугьун, ондан таба таза кьылыкьлы, оьр хасиятлы, гьакьыллы, тарбиялавунда ону уллу агьамиятын англамакь.</p> <p>Адабият – инчесаниятны бир бёлюгю экенин ва адамны яшавунда ону кьулдугьун белгилеп бажармакь.</p>
Халкь авуз яратывчулугьу	Халкь авуз яратывчулугьу деген недир? «Чечеген ёммакьлар», «Айтывлар аталар сёзлери».	1	<p>Чечеген ёммакьлар ва аталар сёзлер деп не йимик асарлагьа айтылагьанны ва олар тилибизге не йимик реик берегенин; айтывлар ва аталар сёзлени тилинде кьоллап, оланы тарбия гючюн англап бажармакь. Бёлюкlege гёре гечилген айтывлар ва аталар сёзлени маъналарын яшавдан мисаллар гелтирип, ачыкь этип бажармакь.</p> <p>Яратывчулукь иш: оьз янындан ойлашып, 2-3 чечеген ёммакь кьурмакь ва оланы жавапларыны суратларын этип, гюп болуп ишлеп уйренмек.</p>

	Халкь поэзиясы.	I	<p>Замангъа ва загъматгъа байлавлу адат кылыкь йырланы фольклорну озге жанрларындан айырып билмек, оларда суратланагъан кьумукь халкьны бырындан гелген адат-кылыкълары булан таныш болуп, олары гьалиги яшавдагъы адат-кылыкълар булан тенглешидрип бажармакъ. Миллетни тарихин ахатыривда йырланы уллу агъамиятын, кьумукь халкьны ва озге тюрк халкъланы асарларында кеп ёлугъагъан аргъумакъ атны келпетини маънасын; адат-кылыкь йырларларда адамны яшавунда загъматны ерин, халкь сарынларда суратланагъан инсан яшав аралыкъларда миллетни озтёречелигин англамакъ.</p> <p>«Гюдюрбай», «Земире», «Навруз» йимик асарланы гёнгюнден айтып бажармакъ.</p>
--	-----------------	---	--

XIX -нчы асруну экинчи яргысындагы ва XX-нчы асруну биринчи яргысындагы адабият

Й. Къзакъ.

«Эренлер деген булан эр болмас»,
«Гѣргенибиз кѣкюреклеге
сыйышмай», «Батыр булан къурдаш
бол».

2

Й. Къзакъны кысгъача яшав ва
яратывчулукъ ёлун хабарлап бажармакъ.
Шибруларыны аслу проблематикасын,
девюрюн, яратывчулугъуна байлавлу
тарихи агъвалатланы, оланы яшавунда
къыйышагъан ва айрылыкъ гъалланы
суратлап билмек.

Шибруланы тийишли даражада чебер ва
таъсирли охуп; берилген шибрулар
лириканы къайсы журасына гирегенин,
оъзлени жавапларында асардан цитаталар
къоллап; асарны чечивде, онда
къоллангъан чебер алапатланы ерин
гѣрсетип (мисал учун, таш болуп, ай
йимик, шай йимик ва.ш.б.); 19-нчы
асрудагы адабиятны башгъалыкълары,
шо девюрге кас темалар ва адамны
келбетин суратлайгъан къайдаланы баян
этип бажармакъ.

маънасын англамакъ.

А. Акаевни «Мактапгъа бар, мактапгъа»
деген шибрусун гѣнгюнден айтып
бажармакъ.

<p>Н. Ханмурзаев. «Мақташлы ёлдашлагъа эки сёз».</p>	<p>1</p>	<p>Н. Ханмурзаевни къысгъача яшав ёлуну гъакъында аслу маълуматларын хабарлап; шиъруланы тийишли даражада чебер ва таъсирли охуп; шиъруну темасын ачывда, асардан шитаталар къоллап; къоллангъан чебер алааматланы ерин ва маънасын ачыкъ этип бажармакъ. Н. Ханмурзаевни А. Акаевни шиърусу булан ортакъ ерлерин ачыкъ этип, тематикасына байлавлу оъз ойларын, далиллер булан исбатламакъ.</p>
<p>Б. Астемиров. «Арслан, бёрю ва тюлкю».</p>	<p>1</p>	<p>Б. Астемировну къысгъача биографиясын хабарлап, ону «Арслан, бёрю ва тюлкю» деген масалын чебер ва таъсирли кюйде роллягъа гёре охуп бажармакъ. Масалда кыыр жанланы суратлавда не йимик адамланы гъакъында айтылагъанны гъакъында лакъырлашыв къуруп, оъз ойларын, далиллер булан исбатлап бажармакъ.</p> <p>Масалны сюжетине гёре сурат этип гелмек, ону гесегин гёнгюнден чебер кюйде айтып бажармакъ.</p>
<p>Тил оъздюрюв. Проект: «Рашитхан Даудов – Совет Союзну Игити».</p>	<p>1</p>	<p>Дарсда, китапханадан, тюрлю источниклерден алгъан, жыйгъан материалны къурашдырып бажармакъ. Ону слайд-къайдада оъзбашына гёрсетип ва якълап, бир-бири булан къыйышып, къол узатып, гюп болуп ишлен бажармакъ. Этеген ишини агъамиятын, пайдасын гёрсетип, англатып бажармакъ.</p>

<p>К. Султанов. «Сен тюкю бусанг, мен кьуйругьуман».</p>	<p>2</p>	<p>К. Султановны кьысгьача яшав ва яратывчулукъ ёлун кьысгьача хабарлап, поэманы тематикасына, проблематикасына гёре авторну кьаравларын англама, тилини чеберлигине агьамият берме, ону чеберлик алматларыны уьстюнде иш гёрге ва олар асарларда не йимик кьуллукъ кютегенни англатып бажармакъ. «Сен тюкю бусанг, мен кьуйругьуман» деген поэманы роллягьа гёре чебер ва таьсири кюйде охуп бажармакъ, асарны згы гьысапда берилген айгьивну маънасына тюшонмек, ону маънасын ачыкъ этмек; гьиллагьа, макюрге байлавлу дагьыда айгьивлар ва аталар сёзлерин табып бажармакъ.</p> <p>Яратывчулукъ иш: «Къалачны къалмагьалы» деген поэманы сюжетине гёре сурат этмек.</p>
<p>Класдан тышда охув. М. Абуков. «Душман бир гьилла кьура».</p>	<p>1</p>	<p>Пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, кьоллап бажармакъ. Асарланы чебер охуп, оларда гётерилген масъалагьа байлавлу лакьырлашыв юрютюп бажармакъ.</p>

	<p>М. Абуков. «Биринчи савгъат».</p>	<p>3</p>	<p>М. Абуковну кыысгъача яшав ёлуну гъакында хабарлап; «Биринчи савгъат» деген повестни чебер ва таъсир кюйде охуп ва маънасына тюшюнюп, хабарлап, асаргъа байлавлу оъз ойларын айтып, лакъырлашыв къуруп, табиатгъа байлавлу гёзеллигин гёрюп, гёзеллигин сёз булан суратлап. гъалиги яшав булан тенглешидрип, салынган жаваплагъа тюз ва мекенли жаваплар берип, бир теманы айланасында язылган асарланы бир-бири булан аралыгын ачыкъ этип, бугюнлерде табиатны къорув масъалагъа байлавлу гъакында оъз ойларын айтып бажармакъ. Асарны сюжетин, композициягъа гиреген теория англавланы: завязка (асарны башланыву), кульминация (оър даражасы), развязка (ахыры) йимик ерлерин белгилеп бажармакъ.</p>
	<p>И.-Х. Ибрагъимов. «Челтирли кагъыз».</p>	<p>2</p>	<p>И.Х. Ибрагъимовны кыысгъача яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону «Челтирли кагъыз» деген хабарны чебер ва таъсирли охуп бажармакъ. Хабарда суратланаган ишлеге кыймат берип, игитлени хасиятлап, авторну асаргъа салынган идея-маънасын англап ва ачыкъ этип бажармакъ. Охувчулар сёзонде табулмакъ, оъзлер этеген ишлеге жаваплы болмакъ йимик аслу хасиятланы болдурувуну уъстюнде лакъыр къуруп, яшавдан алынган мисаллар булан исбатлап бажармакъ. Асарда ёлугъаган айтывлагъа ва аталар сёзлеге агъамият бермек, оланы гёчюрюп тетрадрларына алмакъ, оланы уъстюнде иш гёрмек.</p>
	<p>Тил обсдюрюв. Сочинение. «Мен детдомдагъы яшлагъа нечик кёмек этер эдим» яда буса «Авур кыысмагъ».</p>	<p>1</p>	<p>Сочинения язма берилген темагъа байлавлу ойларын, мекенли, толу кюйде грамматика къайдаларын сакълап, язып гёрсетип бажармакъ. Сочиненияны темасына байлавлу далиллер гелтирип, гъассиллер чыгъарып бажармакъ.</p>

	<p>К. Абуков. «Къартны гёзьяшлар».</p>	<p>2</p>	<p>К. Абуковну кысыгъача яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап бажармакъ.</p> <p>«Къартны гёзьяшлары» деген хабарны чебер ва таъсирли охуп бажармакъ.</p> <p>Хабарда суратланагъан ишлеге кыймат берип, игитлени хасиятлап, авторну асаргъа салынгъан идея-маънасын англап бажармакъ. Асарны аслу игити къарт тамазаны келпетин суратламакъ ва асаргъа баш этип салынгъан «Къартны гёзьяшлары» деген сёзлеге англатыв берип, маънасын ачыкъ этмек.</p>
	<p>Тил оьсдюрюв. К. Абуков. «Къартны гёзьяшлары» деген хабаргъа гёре сочинение элементлери булангъы изложение.</p>	<p>1</p>	<p>Алынган гесекге план кьуруп кыйын сёзлени белгилеп бажармакъ. Изложения язывда жумлаланы тюз ойлашып, ону гьар бёлюгюню уьстюнде иш гёрюп бажармакъ; изложения язывда авторну лексика нормаларын сакълап, язма къаст этмек.</p>
	<p>Класдан тышда охув. К. Абуков. «Йылланы рагъмусу».</p>	<p>1</p>	<p>Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, къоллап бажармакъ. Асарланы чебер охуп, оларда гётерилген масъалагъа байлавлу лакъырлашыв юрютюп бажармакъ.</p>

	<p>А. Акъаев. «Хожатав». Адабият теориясындан. Поэманы гъакъында англав.</p>	3	<p>А. Акъаевни кысгъача яшав ва яратывчулукъ ёлуну гъакъында аслу маълуматлар берип; поэманы чебер ва таъсирли кюйде охуп бажармакъ, чебер алааматланы уьстюнде иш гёрмек, оланы поэмада къуллугъун токъташдырмакъ. Асардан таба ата юртуна, ону сокъмакъларына, тавларына бакъгъан сюювню гёрюп бажармакъ, авторну оюн асардан мисаллар гелтирип ачыкъ этмек.</p> <p>Яратывчулукъ иш: Тувуп-оьсген ерлерини суратларын чыгъарып, слайдпрезентация гъазир этип гелмек.</p>
	<p>Ж. Керимова. «Ата юртум».</p>	2	<p>Ж. Керимованы кысгъача яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону «Ата юртум» деген поэманы чебер ва таъсирли кюйде охуп бажармакъ. Шиъругъа байлавлу оьз ойларын айтып, лакъырлашыв къуруп, салынгъан соравагъа тюз ва мекенли жаваплар берип, гётерилген масъалалагъа байлавлу оьз ойларын, далиллер булан исбатлап гелтирип; А. Акъаевни «Хожатав» деген шиърусу булан ортакъ ерлерин табып, суратлап бажармакъ.</p> <p>Асарны анализ этивюнде чебер алааматланы уьстюнде иш гёрюп бажармакъ, оланы асарда къуллугъун англамакъ. Шиъруну гёнгюнден уьйренмек.</p>
	<p>Тил оьсдюрюв. Проект: «Ата юртум».</p>	1	<p>Айланадан жыйгъан материалны къурашдырып бажармакъ. Ону слайдкъайдада оьзбашына гёрсетип бажармакъ. Бир-бири булан кыйышып, къол узатып, гюп болуп ишлеп, дарсда алгъан билимлерин къолап, якълап бажармакъ. Этеген ишини агъамиятын, пайдасын гёрсетип, англатып бажармакъ.</p>

	Оъзюнгню терген къара. Тестлик иш.	1	XX-нчы асруну экинчи яртысындагъы – XXI-нчи асруну биринчи яртысындагъы къумукъ адабиятны бёлюгюне байлавлу тюз жавап берип бажармакъ; кроссворд ва гъар-бир тюрлю ишлерде актив кюйде ортакъчылыкъ этмек. Гюп болуп ишлеп бажармакъ ва берилген соравлагъа байлавлу оъзбашына ойлашып мекенли толу жаваплар берип, мисаллар булан исбатлап бажармакъ.
	Класдан тыида охув. М. Атабаев. «Мен яшлыкъдан тоймагъанман».	1	Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, къоллап бажармакъ. Асарланы чебер охуп, оларда гётерилген масъалагъа байлавлу лакъырлашыв юрютюп бажармакъ.
Дагъыстан халкъланы адабиятларындан	О. Батырай. «Игитни гъакъында хабарлар».	1	О. Батырайны яшав ва яратывчулугъу ёлун хабарлап, ону «игитни гъакъында хабарлар» деген шиърусун чебер ва таъсирли кюйде охуп; 19-нчу асруда язылгъан асарланы тематикасы булан тенглешидирип, оланы ортакъ ерлерин табып лакъырлашыв къурмакъ. Берилген соравлагъа мекенли ва толу кюйде жаваплар берип бажармакъ.
	Е. Эмин. «Огъ, бизин яшав».	1	Е. Эминни къысгъача яшав ва яратывчулукъ ёлу хабарлап; шиъруну чебер ва таъсирли кюйде охуп бажармакъ; 19-нчу асруда язылгъан асарланы тематикасы булан тенглешидирип, оланы ортакъ ва башгъа ерлерини гъакъында оъз ойларын, далилер гелтирип, исбатлап бажармакъ. Берилген соравлагъа мекенли ва толу кюйде жаваплар берип бажармакъ.

<p>Э. Капиев. «Йыр».</p>	<p>1</p>	<p>Э. Капиевни яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону «Йыр» деген хабарында суратланагъан гьаланы тюз гёзген гечирип; оьтген асруну яшав кыйынлыклары суратлайгъан кюйлерине агъамият берип, тарих англавагъа эс болмакъ; аслу идеямаънасына тюшонюп, ону чечивде, огъар Э. Капиев негер «Йыр» деп кюйгъанына гъакъында хабарлап лакъырлашыв къурмакъ.</p>
<p>Р. Гьамзатов. «Турналар», «Вера Васильевна».</p>	<p>2</p>	<p>Р. Гьамзатовны кысгъача яшав ва яратывчулугъуну гъакъында кысгъа маълуматлар берип; шиърулары чебер ва таъсирли кюйде охуп бажармакъ, тематика-идеясын токъташдырып, соравагъа мекенли, толу жаваплар берип бажармакъ. Асарны аслу маънасын токъташдырмакъ, «Турналар» деген шиъруну дюнья оьлчевде белгилесин англамакъ; «Вера Васильевна» деген шиърусунда дослукъну, адам арада татывлукъ йимик гьислеге тюшонмек, о гъакъда лакъырлашывда ортакъчылыкъ этмек, оьз ойлары, асардан далиллер гелтирип айтып бажармакъ.</p>